

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย อภิปราย ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้อาศัยแนวคิดเรื่องการสื่อสารในภาวะความเสี่ยง ยุทธวิธีในขบวนการทางสังคมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการสื่อสารในภาวะความเสี่ยงของผู้รับสารที่ได้รับข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการสื่อสารในภาวะความเสี่ยง และบทบาทข่าวสารในการดำเนินกิจกรรมเพื่อจัดการกับความเสี่ยงของผู้รับสาร นำมาสู่บทสรุปให้เห็นภาพรวมของการสื่อสารในภาวะความเสี่ยงของผู้รับสารในเขตที่จะมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. กระบวนการสื่อสารในภาวะความเสี่ยงที่ประกอบด้วยผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และตัวสาร

1.1 พฤติกรรมกรรมการสื่อสารในภาวะความเสี่ยงของผู้รับสาร

1.1.1 การเปิดรับสาร โครงการจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

ผู้รับสารเลือกเปิดรับหรือแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคลมากที่สุด ในประเด็นที่เกี่ยวข้องพันกับส่วนได้ (ผลประโยชน์ที่ชุมชนพึงได้รับ) และส่วนเสีย (ปัญหามลพิษที่อาจเกิดขึ้น) จากโครงการ ในฐานะที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์โดยตรง (ตารางที่ 5 หน้า 37)

นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้รับสารอาจมีการเปิดรับหรือแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับ โครงการจากแหล่งข้อมูลที่น่าเสนอสารที่สอดคล้องกับความต้องการรับรู้ข่าวสารของตน โดยเปิดรับหรือแสวงหาข่าวสารด้านผลกระทบเชิงบวกเกี่ยวกับโครงการจาก กฟผ. และสื่อบุคคล ส่วนผลกระทบเชิงลบจากโครงการ ผู้รับสารอาจเปิดรับหรือแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคลได้เช่นกัน รวมทั้งสื่อมวลชนและกลุ่มคัดค้าน

1.1.2 ประเด็นข่าวสารที่ผู้รับสารรับทราบจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้รับสารในช่วงหลังจากรัฐบาลตั้ง
 ชะลอโครงการ ปรากฏว่าผู้รับสารรับรู้ประเด็นปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการใน
 อัตราส่วนมากที่สุด รองลงมา คือ ประเด็นผลประโยชน์ที่ชุมชนพึงได้รับ และความคืบหน้า
 ของเหตุการณ์ ส่วนประเด็นวิถีแก้ไขปัญหาการจัดการขยะฯ ผู้รับสารรับรู้จากแหล่งข้อมูล
 ในอัตราส่วนน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะแหล่งข้อมูลไม่ใช่ผู้อำนวยการเฉพาะทาง (ตารางที่ 7
 หน้า 46)

1.1.3 เหตุผลที่ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

ผู้รับสารส่วนใหญ่แสวงหาข่าวสารเพื่อต้องการรับทราบข้อ
 เท็จจริงเกี่ยวกับโครงการเพื่อประกอบการตัดสินใจในทิศทางสนับสนุน คัดค้าน หรือประนี
 ประนอม จึงเป็นไปได้ว่าข่าวสารที่ผู้รับสารได้รับจากแหล่งข้อมูลอาจยังไม่สอดคล้องกับ
 ความต้องการรับรู้ข่าวสารของผู้รับสารเท่าที่ควร (ตารางที่ 8 หน้า 53)

1.1.4 การเปลี่ยนแปลงการรับรู้ความเสี่ยงของผู้รับสาร

ผู้รับสารร้อยละ 69.92 ไม่เปลี่ยนแปลงการรับรู้ความเสี่ยง และ
 ส่วนมากคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะฯ (ตารางที่ 9 - 10 หน้า 55 -
 57) ตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเกรงจะเกิดมลภาวะในท้องถิ่นที่ตั้งโครงการใกล้เขต
 ชุมชนและเกรงว่า กฟภ. อาจเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากการดำเนินงานตามโครงการ

1.1.5 การรับรู้แนวทางจัดการกับความเสี่ยงที่แหล่งข้อมูลต่างๆนำเสนอ ต่อผู้รับสาร

แทบทุกแหล่งข้อมูลเสนอแนวทางจัดการกับความเสี่ยงให้ผู้รับ
 สารรับรู้ในลักษณะประนีประนอมในตอนแรก ก่อนจะแปรเปลี่ยนจุดยืนร่วมคัดค้าน
 โครงการตามผู้รับสาร ยกเว้น กฟภ. ที่ยืนยันการสนับสนุนโครงการในทุกช่วงเวลาเพื่อให้ผู้
 รับสารยอมรับโครงการ (ตารางที่ 11 หน้า 61)

1.2 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสื่อสารในภาวะความเสี่ยง

1.2.1 ปัจจัยด้านผู้รับสาร

- สาเหตุการรับรู้ความเสี่ยง

ปัจจัยความไม่มั่นใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่ว่าจะมีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้รับสารเพียงพอ เป็นปัจจัยที่ผู้รับสารรับรู้ความเสี่ยงในอัตราส่วนมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุการรับรู้ความเสี่ยงอื่นๆ ได้แก่ ความผิองใจในเหตุการณ์มลพิษจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ความไม่ไว้วางใจในกฟภ.ว่าอาจเข้ามาดำเนินการตามโครงการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ การขาดความเชื่อมั่นในโครงการกำจัดขยะอื่นๆของรัฐที่ผ่านมาที่ก่อให้เกิดมลพิษ หรือความไม่มั่นใจในประสิทธิภาพการจัดการของคนไทยที่ลงทะเบียนการรักษาในระยะยาว การสูญเสียผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของชุมชนในท้องถิ่นจากการที่มีโรงไฟฟ้าเผาขยะตั้งอยู่ใกล้พื้นที่ การเห็นแบบอย่างการคัดค้านจากสื่อบุคคลในพื้นที่ซึ่งมีผลต่อการคล้อยตามพฤติกรรมในทิศทางไม่เห็นด้วยกับโครงการ การเห็นแบบอย่างการคัดค้านจากผู้รับสารในจังหวัดลำพูน (ตารางที่ 15 หน้า 71) และการถูกละเมิดสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของผู้รับสาร (ดูรายละเอียดหน้า 76)

- ความน่าเชื่อถือข่าวสารที่ผู้รับสารมีต่อแหล่งข้อมูล

ผู้รับสารเชื่อถือข่าวสารจากสื่อบุคคลมากที่สุดโดยให้เหตุผลว่าสามารถให้ข้อเท็จจริงอย่างมีหลักการ ประกอบกับมีความสนิทสนมคุ้นเคยเป็นการส่วนตัวทำให้เกิดความไว้วางใจ (ตารางที่ 16 - 17 หน้า 79) นอกจากนี้ ความใกล้ชิดทางสภาพภูมิศาสตร์ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้รับสารเชื่อถือสื่อบุคคลมากกว่าแหล่งข้อมูลอื่นด้วย

- บริบทของการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสาร

ความตื่นตัวทางการเมืองของผู้รับสารที่มีต่อความขัดแย้งของนักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในการดำเนินกิจกรรมทางข่าวสารที่มีผลกระทบต่ออุปสรรคหรือความราบรื่นในการดำเนินงานตามโครงการของรัฐ ซึ่งจุดยืนที่แตกต่างกันของนักการเมืองทั้งสองกลุ่ม มีผลต่อเนื้อหาข่าวสารที่เผยแพร่สู่ผู้รับสารด้วย

ปริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง เป็นเรื่องของความใกล้ชิดทางสภาพภูมิศาสตร์และการมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ รวมถึงการสื่อสารระหว่างบุคคลในรูปแบบไม่เป็นทางการ ทำให้ผู้รับสารอาจเชื่อถือสื่อบุคคลและคล้อยตามแนวทางจัดการกับความเสี่ยงได้มากกว่าสื่อมวลชน กฟภ.และกลุ่มคัดค้าน

ปริบททางวัฒนธรรม เป็นเรื่องของวัฒนธรรมการวิจารณ์ในสังคมระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนถึงพลังความคิดที่ถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมการสื่อสารในภาวะความเอียงที่มีผลต่อการตั้งชะลอโครงการโดยคณะรัฐมนตรีในเวลาต่อมา

1.2.2 ปัจจัยด้านผู้ส่งสาร

- ประเด็นข่าวสารที่แหล่งข้อมูลนำเสนอต่อผู้รับสาร

สื่อบุคคลเสนอประเด็นมุ่งเสนอประเด็นปัญหามลพิษที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการ เนื่องจากส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของผู้รับสารในพื้นที่ ขณะที่สื่อมวลชนเน้นหนักในประเด็นความคืบหน้าของเหตุการณ์ จากเหตุผลธรรมชาติของสื่อมวลชนที่เน้นหนักในด้านการรายงานข่าวมากกว่าชี้แนะวิธีแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ ส่วน กฟภ.มุ่งเสนอประเด็นผลประโยชน์ที่ชุมชนในท้องถิ่นพึงได้รับ เพื่อให้ผู้รับสารเห็นด้วยกับโครงการจนถึงขั้นอนุญาตให้ กฟภ.ก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะฯ ได้ ขณะที่กลุ่มคัดค้านชี้ให้ผู้รับสารตระหนักในปัญหามลพิษที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการ โดยเสนอทางเลือกในการกำจัดขยะซึ่งมีความปลอดภัยจากมลพิษมากกว่า รวมทั้งเสนอประเด็นสิทธิในการรับรู้ข่าวสารที่ผู้รับสารพึงได้รับจาก กฟภ. เพื่อความโปร่งใสของ กฟภ. ในการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการให้ผู้รับสารรับทราบ (ตารางที่ 18-19 หน้า 87-88)

2.2.1 รูปแบบการสื่อสาร

- การสื่อสารแบบทางเดียว / การสื่อสารแบบสองทาง

สื่อมวลชนสื่อสารข้อมูลทางเดียวสู่ผู้รับสารในลักษณะผู้ถ่ายทอดข่าวสารเกี่ยวกับโครงการมากกว่ากระตุ้นให้ผู้รับสารแสดงความคิดเห็นตอบกลับสื่อมวลชน ส่วนการสื่อสารระหว่างผู้รับสารกับสื่อบุคคลเป็นการสื่อสารแบบสองทาง เนื่องจากสื่อบุคคลสามารถรับรู้ความต้องการของผู้รับสารได้ซึ่งหน้า

การสื่อสารระหว่างผู้รับสารกับ กฟภ.และกลุ่มคัดค้านเป็นทั้งในลักษณะทางเดียวและสองทาง โดยมีการดำเนินการกิจกรรมด้านมวลชนสัมพันธ์เพื่อเข้าถึงผู้รับสารในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีการถ่ายทอดข้อมูลผ่านสื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อกลางแจ้ง (ตารางที่ 20 หน้า 93)

2.1.2 การสื่อสารในลักษณะบนลงล่าง / ระดับเดียวกัน

แทบทุกแหล่งข้อมูลมีการสื่อสารสู่ผู้รับสารในระดับเดียวกัน เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากผู้รับสารได้จากแหล่งข้อมูลเหล่านี้ เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้รับสารในทิศทางเห็นด้วย คัดค้าน หรือประนีประนอม ยกเว้นการสื่อสารจาก กฟภ.สู่ผู้รับสารเป็นไปในลักษณะบนลงล่าง เพื่อให้ผู้รับสารมีมติเห็นชอบให้ใช้พื้นที่เป็นสถานที่ตั้งโครงการ แต่ไม่ได้กำหนดทางเลือกไว้ว่าหากผู้รับสารคัดค้านจะยกเลิกการก่อสร้างตามโครงการ (ตารางที่ 21 หน้า 95)

2.2.2 ลักษณะของข่าวสาร

- ความยากง่ายของข่าวสารต่อความเข้าใจของผู้รับสาร

ข่าวสารที่ผู้รับสารได้รับจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ไม่ยากเกินกว่าความเข้าใจ กล่าวคือ สื่อบุคคลใช้ภาษาท้องถิ่นสื่อสารกับผู้รับสารในรูปแบบเป็นกันเอง เรื่องราวที่บอกเล่าสู่กันฟังล้วนเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ชุมชนในท้องถิ่นจะได้รับกับปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการ ในขณะที่สื่อมวลชนใช้ภาษาทางการผ่านสื่อ เนื่องจากขอบเขต

ผู้ชมและผู้อ่านครอบคลุมทั่วประเทศ และมีความชำนาญในการจัดระดับความยากง่ายของ ข่าวสารให้เหมาะกับมวลชน ดังนั้น ลักษณะเนื้อหาที่น่าเสนอจึงไม่ยากเกินกว่าความเข้าใจ ส่วนข่าวสารที่ผู้รับสารได้รับจาก กฟภ.มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา กล่าวคือ ในช่วงก่อนการรุดตมของเหตุการณ์ จนถึงตอนต้นของช่วงขณะเกิดเหตุการณ์รุนแรง นั้น นักข้อมูลด้านเทคนิคการกำจัดขยะด้วยวิธีเผา ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้ภาษาในการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยพยายามใช้ภาษาท้องถิ่นภาคเหนือสื่อสารเพื่ออธิบายขั้นตอนการกำจัดขยะ ดังจะเห็นได้ชัดในแผ่นพับของ กฟภ. ในตอนปลายของช่วงขณะเกิดเหตุการณ์รุนแรงที่มีการใช้ภาษาคำเมืองแทนภาษาเขียน ในรูปแบบที่เป็นกันเองกับผู้รับสารมากขึ้น โดยจัดทำเป็นการดู

- ลักษณะของข่าวสารในเชิงปริมาณ / คุณภาพ

ลักษณะข่าวสารในเชิงปริมาณอาจพอวิเคราะห์ได้จากผลการสำรวจการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ความเสี่ยงของผู้รับสาร (ตารางที่ 9-10 หน้า 55-57) ที่ระบุเหตุผลหนึ่ง ที่ผู้รับสารคัดค้านโครงการตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบันว่าเกิดจากการที่ กฟภ.ให้ข้อมูลน้อยมาก ซึ่งอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารเพื่อต้องการรับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการมากที่สุด (ตารางที่ 8 หน้า 53) และอาจพอกล่าวได้ว่าผู้รับสารยังรับทราบข้อมูลจาก กฟภ. ไม่เพียงพอ

ผลการการเปิดรับข่าวสารของผู้รับสาร (ตารางที่ 5 หน้า 37) ผลการสำรวจการเปิดรับประเด็นข่าวสารจากสื่อบุคคล (ตารางที่ 7 หน้า 46) และอาจนำมาตั้งข้อสังเกตถึงความน่าสนใจในเนื้อหาที่ผู้รับสารได้รับจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้ เป็นไปได้ว่าข่าวสารจากสื่อบุคคล สอดคล้องกับความต้องการรับรู้ข่าวสารของผู้รับสารมากที่สุด นอกจากนี้ ประเด็นผลประโยชน์ที่ชุมชนพึงได้รับ และประเด็นปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการ ซึ่งผู้รับสารเปิดรับในอัตราส่วนมากที่สุดอาจเป็นประเด็นที่ผู้รับสารให้ความสนใจมากที่สุด

2.4 ศักยภาพของแหล่งข้อมูลในการเข้าถึงผู้รับสาร

รูปแบบการดำเนินกิจกรรมข่าวสารของสื่อบุคคลและกลุ่มคัดค้านมีการพึ่งพาสื่อมวลชนในการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสู่ผู้รับสารไม่หลากหลายเท่า กฟภ. แต่กลับสามารถทำให้ผู้รับสารส่วนใหญ่ร่วมคัดค้านโครงการได้ แสดงว่าศักยภาพในการเข้าถึงผู้รับสารของสื่อบุคคลและกลุ่มคัดค้านมีมากกว่า กฟภ.

2. การใช้ข่าวสารในการดำเนินกิจกรรมเพื่อจัดการกับความเสี่ยง

ผู้รับสารใช้ยุทธวิธีในขบวนการทางสังคมเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านข่าวสารในรูปแบบของ

2.1 การชักจูงให้คนอื่นเห็นด้วย หรือคัดค้าน โครงการ

2.2 การเจรจาต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของชุมชนในท้องถิ่น และเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

2.3 การชักชวนผู้รับสารคนอื่นร่วมก่อฝูงชนเพื่อสนับสนุน หรือคัดค้านโครงการ

ผลปรากฏว่าผู้รับสารที่เลือกใช้ยุทธวิธีเจรจาต่อรองเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย มีปริมาณพอๆ กับผู้รับสารที่ใช้ยุทธวิธีชักจูงใจให้คนอื่นร่วมคัดค้านโครงการ ซึ่งแสดงถึงการแบ่งแยกแนวทางจัดการกับความเสี่ยงในรูปแบบของการประนีประนอมและการคัดค้านตามลำดับ โดยใช้ยุทธวิธีที่มุ่งต่อผลมากกว่ามุ่งสนองอารมณ์ และคำนึงถึงหลักเหตุผลประสิทธิภาพจากการใช้ยุทธวิธีเพื่อบรรลุเป้าหมายให้ผู้รับสารอื่นๆ ค่อยตามในทิศทางเดียวกัน (ตารางที่ 22 หน้า 120)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายการสื่อสารของผู้รับสารในภาวะความเสี่ยงในเขตที่จะมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะ จังหวัดเชียงใหม่

1. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุการรับรู้ความเสี่ยง

จากผลการวิจัยข้างต้น มีข้อค้นพบที่น่าสนใจในประเด็นที่เกี่ยวกับตัวแปรสาเหตุการรับรู้ความเสี่ยงของผู้รับสาร (ตารางที่ 15 หน้า 71) ซึ่งพบว่าตัวแปรความไม่มั่นใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้รับสารรับรู้ความเสี่ยงในอัตราส่วนที่มากกว่าตัวแปรความพึงใจในประสบการณ์จากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเนื่องมาจากผู้รับสารกลัวในสิ่งที่ตนเองยังไม่เคยรับรู้มาก่อน ในขณะที่เหตุการณ์โรงไฟฟ้าแม่เมาะเป็นเหตุการณ์ที่ผู้รับสารได้ประสบมาแล้วและได้มีการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์มาพอสมควร ดังนั้น ผู้รับสารสามารถนำประสบการณ์ในอดีตมาเทียบเคียงเพื่อทำนายโอกาสความเป็นไปได้ที่จะเกิดความเสี่ยงจากโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อน จังหวัดเชียงใหม่

อาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะมีทั้งประโยชน์และความเสี่ยง ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้รับสาร ได้ระบุประโยชน์จากโครงการไว้ว่าจะช่วยลดปัญหาการจัดการขยะให้กับประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้รับสารมีพลังไฟฟ้าสำรองไว้ใช้ยามฉุกเฉิน ในขณะที่ผู้รับสารอีกกลุ่มหนึ่งรู้สึกว่าคุณเองกำลังตกอยู่ในภาวะความเสี่ยงว่าจะยอมรับโครงการเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมดังที่กล่าวไปข้างต้น หรือปฏิเสธเพื่อป้องกันผลกระทบด้านมลภาวะที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับเทคโนโลยีที่ไม่เคยนำมาใช้ในประเทศไทยมาก่อน เสี่ยงกับปัญหามลพิษจากการเผาไหม้ถ่านหิน ซึ่งอาจ

ก่อให้เกิดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์เหมือนกรณีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เมื่อหลายปีก่อนที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของประชาชนและสัตว์เลี้ยงที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เสี่ยงกับการไว้วางใจให้ กฟภ. รัฐวิสาหกิจที่เชี่ยวชาญด้านกระแสไฟฟ้ามาทำหน้าที่ผู้พิทักษ์ความสะอาดร่วมกับเทศบาลซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

สำหรับตัวแปรสาเหตุการรับรู้ความเสี่ยงอื่นๆ ทั้งในเรื่องปัญหาความไม่มั่นใจในโครงการกำจัดขยะอื่นๆของรัฐ กับประสิทธิภาพการจัดการของคนไทยที่ละเลยการบำรุงรักษาในระยะยาว การสูญเสียผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุที่สถานที่ตั้งโรงไฟฟ้าอยู่ใกล้เขตชุมชน อาจส่งผลให้ราคาที่ดินรอบข้างตกต่ำและผู้ที่ยังจองที่ดินไว้จะเสียผลประโยชน์ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ในเวลาต่อมาได้มีกลุ่มผู้รับเหมาก่อสร้างบ้านจัดสรรออกมาสนับสนุนความคิดดังกล่าว และร่วมคัดค้านการก่อสร้างตามโครงการด้วย

นอกจากนี้ การเห็นแบบอย่างการต่อต้านจากสื่อบุคคลในพื้นที่ ยังสร้างความตั้งใจให้แก่ผู้รับสารที่จะเห็นด้วยการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะในพื้นที่ รวมถึงการเห็นแบบอย่างการคัดค้านของประชาชนในจังหวัดลำพูน ทำให้ผู้รับสารเกิดคำถามต่อ กฟภ. ในช่วงขณะเกิดเหตุการณ์รุนแรงว่าเหตุใดพื้นที่ของคนจึงต้องมารับภาระเป็นที่กำจัดขยะให้กับจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งๆ ที่ไม่ได้เป็นผู้ก่อปัญหาขึ้น

สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นปัจจัยด้านผู้รับสารที่มีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรม การสื่อสารของผู้รับสารในภาวะความเสี่ยงอย่างใกล้ชิดคิดว่าเมื่อรับรู้ความเสี่ยงจากปัจจัยเหล่านี้แล้วจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทิศทางสนับสนุน คัดค้าน หรือเพิกเฉยต่อโครงการ ตลอดจนกำหนดแนวทางจัดการกับความเสี่ยงบนจุดยืนของตนเอง โดยแหล่งข้อมูลต่างๆ เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ และแปรเปลี่ยนจุดยืนร่วมคัดค้านโครงการเช่นเดียวกับผู้รับสาร ยกเว้น กฟภ. ที่ยังคงยืนยันสนับสนุนโครงการ เนื่องจากเป็นองค์กรที่เข้ามาดำเนินการโครงการนี้

2. ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ในเรื่องอัตราส่วนของการเปิดรับสารของผู้รับสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของแหล่งข้อมูลในการเข้าถึงผู้รับสาร รูปแบบการสื่อสารที่ใช้สามารถดึงดูดผู้รับสารให้สนใจและเข้าใจในสิ่งที่แหล่งข้อมูลต้องการสื่อถึงเพื่อเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งผลจากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้รับสารทั้งสองกลุ่มเชื่อถือข่าวสารเกี่ยวกับโครงการจากแหล่งข้อมูลสื่อบุคคลมากที่สุด เนื่องจากความใกล้ชิดทั้งทางสภาพภูมิศาสตร์ ทางสังคมและวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ (ตารางที่ 16 หน้า 79) นอกจากนี้สื่อบุคคลยังใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบตัวต่อตัว ทำให้ผู้รับสารสามารถซักถามข้อมูลเกี่ยวกับโครงการได้ทันที ต่างจากสื่อมวลชนซึ่ง เน้นในด้านการรายงานความคืบหน้าของเหตุการณ์สู่ผู้รับสารมากกว่า เนื่องด้วยธรรมชาติของสื่อข้อจำกัดไม่เอื้อให้ผู้รับสารสะท้อนกลับความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการมายังสื่อมวลชน

การสื่อสารแบบซึ่งหน้าให้ประสิทธิผลในการลดความเสี่ยงแก่ผู้รับสารได้จริงอยู่ แต่เนื่องจากสื่อบุคคลนำเสนอแนวทางการคัดค้านต่อผู้รับสารเพื่อจัดการกับความเสี่ยง จึงกลับกลายเป็นการขยายผลความเสี่ยงให้ผู้รับสารเกิดความตื่นตระหนกมากกว่าช่วยลดความเสี่ยง

3. ความเตรียมพร้อมในการเผชิญกับภาวะความเสี่ยงของผู้รับสาร

ผู้รับสารกลุ่มที่ 1 ระบุว่า กฟผ.ประกาศจะก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะฯ หลังจากที่โครงการได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีแล้ว โดยยังไม่ผ่านความเห็นชอบของผู้รับสารกลุ่มที่ 1 ผู้รับสารกลุ่มนี้จึงยังไม่ได้ตั้งรับกับภาวะความเสี่ยงที่เกิดขึ้น จึงมีแบบแผนการเปิดรับและแสวงหาข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ในลักษณะที่ไม่สมดุล โดยเปิดรับและแสวงหาจากสื่อบุคคลค่อนข้างมาก

ในขณะที่ผู้รับสารกลุ่มที่ 2 ระบุว่า กฟภ.อาจเลือกพื้นที่ในท้องถิ่นของตนเป็นสถานที่ตั้งโครงการแทนพื้นที่ในท้องถิ่นของผู้รับสารกลุ่มที่ 1 และจากการที่ กฟภ.ได้ทำประชาพิจารณ์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้รับสารกลุ่มที่ 2 ก่อนพิจารณาเรื่องสถานที่ตั้งโครงการ ทำให้ผู้รับสารกลุ่มที่ 2 มีการเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับภาวะความเสี่ยง โดยมีแบบแผนการเปิดรับและแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับโครงการจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ในอัตราส่วนกระจายตัวและค่อนข้างสมดุล (ตารางที่ 5 หน้า 37)

เป็นไปได้ว่าการที่ผู้รับสารกลุ่มที่ 1 ได้รับความรู้เกี่ยวกับโครงการจาก กฟภ. ในเวลากระชั้นชิดจนเกินไป ซึ่งข้อมูลที่ได้รับอาจยังไม่เพียงพอในการตัดสินใจยอมรับให้ กฟภ.ก่อสร้างตามโครงการได้ ในขณะที่ผู้รับสารกลุ่มที่ 2 ได้มีเวลาเตรียมพร้อมในการจัดการกับความเสี่งล่วงหน้า ด้วยการเปิดรับหรือแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเพื่อรับทราบข้อเท็จจริงให้มากที่สุด ซึ่งอาจช่วยลดความเสี่ยงให้กับผู้รับสารกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ให้เห็นชอบกับโครงการนี้ได้

4. ความเพียงพอของข่าวสารในเชิงปริมาณและความน่าสนใจของข่าวสารในเชิงคุณภาพ

ผลต่อเนื่องที่เกิดจากการรับทราบการรับทราบข้อมูลไม่เพียงพอ และคุณภาพของข้อมูลที่ไม่ช่วยสร้างความกระจำให้แก่ผู้รับสารอาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้รับสารที่สนับสนุนโครงการไม่กล้าเปิดเผยตัวเอง เป็นพลังเงียบที่ถูกกระแสดักค้ำบดบังจนสิ้น ผู้รับสารกลุ่มนี้จึงเลือกที่จะเพิกเฉยต่อการสนับสนุนโครงการ (ข้อมูลจากการพูดคุยกับผู้รับสารในช่วงขณะเกิดเหตุการณ์รุนแรง) แม้แต่ผู้ใหญ่บ้านบางรายที่ออกมาสนับสนุนในระยะแรก ยังต้องตัดสินใจลาออกเพื่อยุติปัญหาในที่สุด ทั้งนี้ เพื่อไม่ต้องการขัดแย้งกับความคิดเห็นส่วนใหญ่ของผู้รับสารในท้องถิ่นกับการถูกกล่าวหาว่าขาดความเป็นกลาง

5. ความสม่ำเสมอของการให้ข่าวสารจากแหล่งข้อมูล

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้นำชุมชนและเพื่อนบ้านเป็นสื่อบุคคลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการแก่ผู้รับสารอย่างสม่ำเสมอต้นเสมอปลาย ในขณะที่แหล่งข้อมูลอื่นๆ เพิ่งจะเริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้นเมื่อเหตุการณ์ความรุนแรงเริ่มถูกลดลงขึ้นเรื่อยๆ และค่อยๆ ลดบทบาทของตัวเองลงภายหลังจากรัฐบาลตั้งชะลอโครงการ และนับได้ว่าแหล่งข้อมูลที่มีบทบาทต่อเนื่องต่อผู้รับสารและเป็นพลังกดดันสำคัญให้รัฐบาลตั้งชะลอโครงการในที่สุด น่าจะเป็นสื่อบุคคลและกลุ่มคัดค้าน ซึ่งสามารถผลักดันให้ผู้รับสารบางส่วนร่วมก่อฝูงชนเพื่อคัดค้านโครงการ มีการใช้สื่อมวลชนเป็นกระบอกสะท้อนการตอบโต้ของพลังมวลชน และเจรจาต่อรองกับรัฐบาลเพื่อยุติการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะฯ โดยชี้ปัญหามลพิษและเสนอวิธีแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ พร้อมทั้งแสดงความเคลือบแคลงใจต่อการทำงานของรัฐบาลและ กฟภ. ที่ไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวกับโครงการ

6. บทเรียนของ กฟภ.

ทางด้านของ กฟภ. ซึ่งเป็นองค์กรที่เข้ามาดำเนินการตามโครงการนั้น ถูกโจมตีจากแกนนำกลุ่มคัดค้านเป็นอย่างมากว่าดำเนินการผิดวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยยกเอาเรื่องการกำจัดขยะมาบังหน้าเพื่อต้องการขายไฟฟ้าที่มีต้นทุนการผลิตสูงกว่าปกติ จึงถูกโยนโยว่าอาจมีผลประโยชน์อื่นแอบแฝงนอกเหนือจากการถ่วงอ้าเป็นการปฏิบัติเพื่อสนองนโยบายรัฐในการบริการเพื่อสังคม และเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดความเคลือบแคลงใจต่อผู้รับสาร สื่อบุคคล กลุ่มคัดค้าน รวมถึงสื่อมวลชน ประกอบกับความพยายามชักจูงใจผู้รับสารให้เห็นด้วยกับโครงการ โดยละเอียดที่จะชี้ให้เห็นถึงผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นจากการก่อสร้างตามโครงการ ดังนั้น แม้ กฟภ. จะประชาสัมพันธ์เชิงรุกด้วยกลยุทธ์เข้าถึงผู้รับสารมากเพียงใด ก็ยังไม่อาจทำความเข้าใจกับผู้รับสารได้อย่างกระจ่างชัด อาจเป็นเพราะ กฟภ. สื่อสารสู่ผู้รับสารในลักษณะความสัมพันธ์บนลงล่าง ไม่ตอบสนองกับความ

ต้องการรับรู้ข่าวสารของผู้รับสารอย่างแท้จริง ซึ่งหาก กฟภ.หันมาสื่อสารในลักษณะความสัมพันธแบบล่างขึ้นบน กล่าวคือ รับฟังความคิดเห็นของผู้รับสารเพื่อนำไปพิจารณาปฏิบัติอย่างเป็นทางการ ก็อาจทำให้ กฟภ.และผู้รับสารสามารถแสวงหาจุดร่วมของความพอใจร่วมกัน อันจะมีผลต่อความสำเร็จในการก่อสร้างตามโครงการได้

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ที่เกิดกระแสการคัดค้านของผู้รับสารที่มีมากจนถึงขั้นรวมตัวกันก่อฝูงชนเพื่อกดดันให้รัฐบาลตั้งชะลอโครงการในที่สุด จนกว่า กฟภ.จะทำความเข้าใจกับผู้รับสารได้ แสดงให้เห็นว่าการดูแลสุขภาพและอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นเรื่องของมวลชนไม่ใช่ของผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ ยังแสดงถึงความสำคัญของพลังมวลชนในการเป็นอำนาจต่อรองทางการเมือง ซึ่งมีผลต่อการสะท้อนกลับความคิดเห็นของผู้รับสารให้รัฐบาลและ กฟภ.รับทราบถึงจุดยืนที่ผู้รับสารไม่เห็นด้วยกับการก่อสร้างโครงการในพื้นที่ หาก กฟภ. จะใช้ยุทธวิธีในขบวนการทางสังคมในรูปแบบของการชักจูงใจและการเจรจาต่อรองเพื่อเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของผู้รับสาร ก็ถือว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและค่อนข้างจะสายเกินการณ์ แต่หนทางแก้ไขยังพอมืออยู่ข้างสำหรับกรณีนี้ แม้ว่าจะดูรีบร้อนเต็มที กล่าวคือ หากผู้นำองค์กรที่จะเข้ามาดำเนินการโครงการในลักษณะนี้ มีการประสานประโยชน์อย่างเป็นทางการกับผู้รับสาร รัฐบาลและกลุ่มคัดค้าน โดยเสนอข้อต่อรองที่เป็นที่พอใจกับทุกฝ่าย จากนั้นเปิดเผยรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อผู้รับสาร แหล่งข้อมูลอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อมวลชน ตามความเป็นจริง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาผลกระทบเชิงลบด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจและมีการเตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นว่าพวกเขาเหล่านั้นจำเป็นต้องสูญเสียสิ่งใดเพื่อแลกกับสิ่งใดที่คิดว่า

7. บทเรียนเรื่องการรับเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในประเทศไทย

การยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่อาจมีอุปสรรคในระยะแรก แต่เมื่อความจำเป็นเข้ามาบีบบทบาทมากขึ้น เมื่อวันหนึ่งพื้นที่ฝังกลบขยะเริ่มขาดแคลนและวิธีการกำจัดขยะวิธีอื่นไม่เหมาะสมทางสภาพภูมิศาสตร์เท่าวิธีเผา ก็อาจเป็นไปได้ว่าโครงการนี้จะได้รับความ

สนใจในอนาคต ดังตัวอย่างของเทคโนโลยีด้านสุขภาพที่ต่ออาศัยระยะเวลาเป็นสิบปี ถึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกำจัดปฏิกูลของมนุษย์จากนอกบ้านเข้ามาอยู่ในห้องนอนได้ สำหรับกรณีนี้อาจไม่ต้องใช้ระยะเวลามากขนาดนั้น เนื่องจากพื้นที่อื่นเริ่มก่อสร้างโครงการกำจัดขยะในลักษณะนี้บ้างแล้ว เช่นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเป็นโครงการนำร่องที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้รับสารในเขตที่จะมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะ จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพภาคหน้าว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธโครงการ ทั้งนี้ นอกจากจะขึ้นอยู่กับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ตามมาเป็นสำคัญแล้ว การส่งเสริมวัฒนธรรมการคัดแยกขยะให้กับผู้รับสารในท้องถิ่น ยังเป็นการปูทางไปสู่ขั้นตอนการเตรียมพร้อมรองรับวิธีการกำจัดขยะด้วยวิธีเผา เพื่อลดความเสี่ยงจากการเผาขยะผิดประเภท ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารรู้สึกว่าตนเองมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพียงพอ อีกทั้งถ้าเสี่ยงที่จะยอมรับให้มีการก่อสร้างตามโครงการได้ในอนาคต และสำหรับในกรณีของโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะ จังหวัดเชียงใหม่ นั้น สรุปได้ว่าแหล่งข้อมูลที่เสนอแนะวิธีจัดการกับความเสี่ยอย่างถูกต้อง คือ กลุ่มคัดค้านที่มุ่งเสนอประเด็นวิถีแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ ซึ่งอาจช่วยลดความเสี่ยงให้กับผู้รับสารได้มากกว่าแหล่งข้อมูลอื่น

ข้อจำกัดการวิจัย

1. งานวิจัยนี้มีอุปสรรคในการขอความร่วมมือจากผู้รับสารในการตอบแบบสอบถาม เนื่องจากส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในเชิงคัดค้านโครงการและไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับโครงการนี้ไม่ว่าในกรณีใดๆ ผู้วิจัยไม่สามารถแจกแบบสอบถามด้วยตนเองเนื่องจากเป็นพนักงานของ กฟภ. ซึ่งผู้รับสารมีอคติต่อองค์กรอยู่และเข้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โครงการของ กฟภ. ที่ประจำอยู่ในพื้นที่ตลอดเวลาเคยถูกทำลายทรัพย์สิน เป็นการข่มขู่ไม่ให้ย่างกรายเข้ามาเผยแพร่ข้อมูลในพื้นที่ของผู้รับสาร ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหาทางติดต่อคนรู้จักให้ติดต่อนักศึกษาซึ่งเป็นบุตรหลานของผู้รับสารในพื้นที่เป้าหมายให้เป็นผู้แจกแบบสอบถาม ปรากฏว่าผู้ปกครองบางรายไม่อนุญาตให้บุตรหลานของตนปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว เพราะเกรงจะตกเป็นเครื่องมือของ กฟภ. อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมจนครบตามจำนวนได้ในที่สุด

2. ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารในบางครั้งไม่สามารถระบุผลการวิจัยเป็นตัวเลขได้ เนื่องจากไม่มีการสำรวจความคิดเห็นในระยะเริ่มแรกของช่วงเวลาที่ศึกษา เช่น ข้อมูลการเปิดรับสื่อของผู้รับสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิเคราะห์ระดับการพึ่งพาข่าวสารจากสื่อวิทยุท้องถิ่น ซึ่งน่าจะมีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมการสื่อสารในภาวะความเสี่ยงของผู้รับสารได้มากกว่าสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อโทรทัศน์

2. วิเคราะห์กระบวนการออกแบบสารเพื่อลดความรู้สึกละเลยของผู้รับสารในโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีบริบททางการเมืองเข้าแทรกแซง

3. การวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ ควรเพิ่มเติมวิธีการสัมภาษณ์ผู้รับสารในเชิงลึกเพื่อรายละเอียดของประเด็นการวิเคราะห์มากยิ่งขึ้น อันอาจมีผลต่อการหาแนวทางจัดการกับความเสี่ยงในอนาคต

4. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเปรียบเทียบความแตกต่างของผลที่ผู้รับสารเปิดรับข่าวสารจากแหล่งข้อมูลกับผลที่ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารจากแหล่งข้อมูล ซึ่งอาจทำให้ทราบถึงความต้องการรับรู้ข่าวสารของผู้รับสารได้ชัดเจนขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย